

Jord- och skogsbruksutskottet

Klimatårsberättelse 2020

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Klimatårsberättelse 2020 (B 18/2020 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Tatu Liimatainen, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Birgitta Vainio-Mattila, jord- och skogsbruksministeriet
- industriråd Petteri Kuuva, arbets- och näringsministeriet
- miljöråd Magnus Cederlöf, miljöministeriet
- biträdande professor Aleksi Lehtonen, Naturresursinstitutet
- jurist Minna Ojanperä, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- energi- och klimatchef Ahti Fagerblom, Skogsindustrin rf
- skyddsexpert Liisa Toopakka, Finlands naturskyddsförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Klimatpanelen
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Den klimatårsberättelse som enligt 14 § i klimatlagen ska lämnas till riksdagen varje kalenderår är en del av det nationella planeringssystemet för klimatpolitiken och genom den följs genomförandet av den klimatpolitiska planen på medellång sikt (Kaisu). Den gällande klimatlagen gäller utsläpp och upptag inom ansvarsfördelningssektorn. Markanvändningssektorn (LULUCF) omfattas inte av lagen. I sitt utlåtande om den första klimatårsberättelsen (B 17/2019 rd — JsUU 6/2019 rd) fäste jord- och skogsbruksutskottet särskild vikt vid att en del av utsläppen från jordbruket rapporteras inom ansvarsfördelningssektorn och en del inom markanvändningssektorn. I den nu föreliggande andra klimatårsberättelsen har perspektivet utvidgats så att det bättre täcker klimatpolitiken som helhet. I berättelsen beskrivs också de utsläpp och sänkor från energiproduktio-

Utlåtande JsUU 24/2020 rd

nen och industrin samt markanvändningssektorn som omfattas av utsläppshandeln. Utskottet anser att ett brett perspektiv i princip är viktigt för att skapa en helhetsbild av klimatåtgärderna. I enlighet med regeringsprogrammet revideras klimatlagen som bäst, och avsikten är att markanvändningssektorn ska tas med i den reviderade klimatlagen.

Utskottet betonar att syftet med klimatårsberättelsen är att producera aktuell information om utsläppsutvecklingen och om hur målen för utsläppsminskningen uppnås. De politiska målen fastställs dock separat, och de ska basera sig på en långsiktig granskning av utsläppsutvecklingen och på en tillförlitlig konsekvensbedömning som baserar sig på vetenskapliga rön. Det bör också beaktas att effekterna av redan vidtagna utsläppsminskningsåtgärder kommer att märkas med fördröjning. De årliga variationerna i utsläppsutvecklingen kan vara betydande, men svåra att förutse, vilket konsekvenserna av covid-19-pandemin för utsläppen år 2020 är ett aktuellt exempel.

I klimatårsberättelsen granskas uppnåendet av de åtaganden om utsläppsminskning inom ansvarsfördelningssektorn (sektorer utanför utsläppshandeln) som fastställts för perioderna 2013—2020 och 2021—2030 samt utvecklingen av de totala utsläppen i förhållande till målet om koldioxidneutralitet 2035. Enligt klimatårsberättelsen verkar det sannolikt att Finland kommer att uppfylla förpliktelsen för perioden 2013—2020. Enligt ett snabbestimat minskade Finlands totala utsläpp 2019 med 6 procent jämfört med det föregående året och uppgick till cirka 52,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Utskottet konstaterar att det att utsläppen vänt nedåt är en positiv utveckling jämfört med ökningen av utsläppen 2018. Inom utsläppshandelssektorn sjönk utsläppen med cirka 11 procent, medan de inom ansvarsfördelningssektorn sjönk med endast 2 procent. Utsläppen från jordbruket har förblivit relativt stabila under den granskade perioden 2005—2019.

Utskottet noterar att torvjordarna och förändringarna i markanvändningen orsakar mest utsläpp inom markanvändningssektorn. Cirka 75 procent av de totala utsläppen från jordbruket är jordrelaterade utsläpp, och utsläppen från organogena torvjordar utgör mer än hälften av de utsläpp som hänför sig till jordbruket. Merparten, nästan 90 procent, av åkerarealen är dock mineraljordar. Åtgärder för minskning av utsläppen från jordbruket enligt Kaisu är mångårig odling av organogena jordar utan bearbetning, höjning av grundvattennivån med hjälp av reglerande dränering, beskogning av organogena jordar och undersökning av våtmarker samt främjande av biogasproduktion. Vidare föreslås det att kolinlagringen i marken främjas och bevaras och initiativet för 4 promille mer kol genomförs via forskningsprojekt och försök. Utskottet betonar att trots att det enligt årsberättelsen ännu inte har skett någon minskning av utsläppen från jordbruket har många utsläppsminskningsåtgärder redan införts eller håller på att beredas. Det bör också noteras att en del av åtgärderna för att minska utsläppen har ett nära samband med den kommande reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik och den följande finansieringsperioden, som också Finland förbereder sig inför.

I klimatårsberättelsen granskas på ovan nämnt sätt också uppnåendet av målet om koldioxidneutralitet 2035. De nuvarande och planerade åtgärderna räcker till för att uppnå en utsläppsnivå på cirka 36 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2035. Enligt uppskattningar förutsätter uppnåendet av koldioxidneutralitet att utsläppen sjunker till cirka 21 miljoner ton år 2035, vilket innebär att ytterligare åtgärder kommer att behövas. Summan av utsläppen och sänkan inom markanvändningssektorn är Finlands nettokolsänka, vars maximering är ett viktigt mål i Finlands strävan efter koldioxidneutralitet. Informationen om och beräkningen av kolsänkor utvecklas kontinuerligt

Utlåtande JsUU 24/2020 rd

och det är viktigt att kolsänkor och kollager i framtiden beaktas på ett korrekt sätt i klimatkalkylerna. Utskottet konstaterar att det är viktigt att stärka sänkorna inom markanvändningssektorn och, vid sidan av utsläppsminskningarna, exempelvis öka virkestillväxten i skogarna. Stärkningen av sänkorna stöds också bland annat av regeringens proposition med förslag till lag om temporärt stöd för beskogning (RP 150/2020 rd), som är under behandling i riksdagen.

Utskottet konstaterar att sammanlagt 13 industrisektorer, däribland skogsindustrin, livsmedelsindustrin, jordbruket, sågindustrin och bioenergiesektorn, i enlighet med regeringsprogrammet har utarbetat och publicerat en färdplan för koldioxidsnål ekonomi under 2020. I färdplanernas scenarier har man också granskat olika åtgärders sociala konsekvenser och konsekvenser för naturens mångfald och vattendragen. När det gäller konsekvenserna för vattendragen betonar utskottet att klimatförändringen har bedömts öka näringsläckaget från åkrar, och därför behövs det också nya aktiva åtgärder för att stävja läckage, såsom gipsbehandling och kalkning. Utskottet anser det vara viktigt att i praktiken aktivt stödja och genomföra de åtgärder i färdplanerna som har de mest positiva helhetseffekterna. Inom markanvändningssektorn är det möjligt att genomföra klimatåtgärder som samtidigt förbättrar jordbrukets lönsamhet och ökar näringslivets konkurrenskraft.

På samma sätt som i utlåtandet om den första klimatårsberättelsen betonar utskottet att åtgärderna för att minska växthusgasutsläppen från jordbruket måste utgå från att åtgärderna ska vara så effektiva som möjligt. De får dock inte ytterligare försämra situationen för den inhemska jordbrukssektorn som redan nu lider av lönsamhetsproblem. Utskottet betonar än en gång att den nationella livsmedelstryggheten och försörjningsberedskapen är viktiga och att produktionens koldioxidavtryck och etiska förankring bäst kan påverkas när maten produceras i eget land. Det finns få tillförlitliga uppgifter att tillgå om de outsourcade utsläppen från jordbruksprodukter, särskilt om importerade produkters klimatpåverkan och koldioxidutsläpp från mark. Utskottet anser att det behövs ytterligare forskning i frågan och understöder också att utsläpp som lagts ut på andra i fortsättningen ska omfattas av granskningen.

För närvarande uppdateras de nordiska näringsrekommendationerna, som publiceras 2022. De nya rekommendationerna syftar bland annat till att förtydliga beröringspunkterna mellan kost och hållbar utveckling. Som åtgärder i anslutning till matkonsumtionen har man i den klimatpolitiska planen på medellång sikt lyft fram att minska matsvinnet och att äta i enlighet med näringsrekommendationerna. Utskottet konstaterar att en minskning av matsvinnet eller förändringarna i kosten inte automatiskt minskar växthusgasutsläppen från jordbruksproduktionen, utan att det behövs särskilda incitament eller stöd för att minska utsläppen. I enlighet med regeringsprogrammet bereds som bäst en färdplan för halvering av matsvinnet samt ett nationellt program för klimativänlig mat. Konsumentens frivilliga åtgärder, såsom att gå över till hållbara matval och minska matsvinnet, inverkar på utsläppsutvecklingen inom jordbrukssektorn. Utskottet ser det därför som viktigt att konsumenternas möjligheter att göra hållbara val stöds särskilt genom att man säkerställer tillförlitlig information om matens ursprung och om hälso- och miljökonsekvenser.

Slutligen lyfter utskottet fram möjligheten att inom markanvändningssektorn öka antalet klimatåtgärder som främjar hållbara energilösningar och utbudet av biodrivmedel. Exempelvis utnyttjande av gödsel från djurstallar för biogasproduktion eller produktion på kort sikt av glasbjörk som biobränsle med kortcirkulerande grödor erbjuder klimativänliga möjligheter till energipro-

Utlåtande JsUU 24/2020 rd

duktion. Biogasproduktionen har också samband med det mål som uppställts i Kaisu, det vill säga att 30 procent av allt flytande bränsle som säljs till trafiken ska vara biodrivmedel 2030. Jordbrukssektorns biogaspotential bör utnyttjas för att målet ska nås.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.11.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Satu Hassi gröna
medlem Janne Heikkinen saml
medlem Ari Koponen saf
medlem Mikko Lundén saf
medlem Sari Multala saml
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Jenni Pitko gröna
medlem Piritta Rantanen sd (delvis)
medlem Mikko Savola cent
medlem Peter Östman kd
ersättare Heikki Autto saml (delvis)
ersättare Tuomas Kettunen cent
ersättare Janne Sankelo saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Tuire Taina.

Utlåtande JsUU 24/2020 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Den första klimatårsberättelsen lämnades till riksdagen i juni 2019. I den granskades särskilt utsläppsutvecklingen inom ansvarsfördelningssektorn och verkställandet av den klimatpolitiska planen på medellång sikt (Kaisu), som blev klar 2017. Planen innehöll åtgärder för att nå det utsläppsminskningssmål som satts upp för ansvarsfördelningssektorn (sektorer som inte omfattas av utsläppshandeln) för 2030. Till ansvarsfördelningssektorn räknas bland annat utsläppen från trafik, jordbruk, individuell uppvärmning av byggnader och avfallshantering. Den första årsberättelsen innehöll också uppgifter om politiska åtgärder och om anpassningen. I den klimatårsberättelse som nu behandlas har de utvecklingsbehov som framförts i utskottets utlåtande samt den respons som erhållits i samband med utfrågningen av de sakkunniga beaktats särskilt i fråga om rapportens omfattning.

Den nationella klimatpolitiken i Finland har traditionellt baserat sig på regeringens program och planer. Planeringssystemet enligt klimatlagen fungerar nuförtiden parallellt med processen för uppgörandet av energi- och klimatstrategin. Dessa strategier har regelbundet gjorts upp sedan 2001, och de innehåller både allmänna riktlinjer för energi- och klimatpolitiken och uppgifter om åtgärder.

För det första menar sannfinländarnas utskottsgrupp att berättelsen innehåller en bred uppsättning klimatpolitiska frågor och åtgärder som vår utskottsgrupp i allt högre grad är oroad över. Exempelvis höjningarna av skatten på uppvärmningsbränslen och drivmedel ökar vanliga finländares levnads-, mobilitets- och pendlingskostnader. Ett annat oroande exempel är utfasningen av torvutvinningen.

Av de nämnda skälen kan vi fortfarande inte acceptera vår sittande regerings och inte heller EU:s klimatplaner. Enligt gällande lag är Finlands nationella mål att utsläppen ska minska med minst 80 procent till 2050 jämfört med 1990 års nivå. I det stora hela ser vi utsläppsminskningarna som alltför strama och ambitiösa, vilket bara bestraffar det finländska folket när det gäller liv, boende och rörlighet. Det är också problematiskt att regeringen i samband med revideringen av luftfartslagstiftningen sannolikt strävar efter att för Finland ställa upp strängare nationella mål för minskning av utsläppen fram till 2030 än vad den nuvarande EU-lagstiftningen förutsätter. EU:s långsiktiga mål är klimatneutralitet 2050. Också när det gäller klimatneutralitet kommer Finland troligtvis att ha en mer ambitiös tidtabell än EU, vars tidtabell också är ambitiös.

Å andra sidan anser vi inte heller att det är bra att kommissionen i början av året offentliggjorde ett program för grön utveckling (European Green Deal). Det är alltså fråga om ett åtgärdspaket som bland annat syftar till att avsevärt minska utsläppen och bevara den europeiska naturmiljön. Den syftar således till att skapa en grund för en rättvis övergång i klimatfrågor. Så är dock inte fallet enligt vår uppfattning: paketet är långt ifrån "rättvist" eftersom EU genom det ovannämnda paketet i allt högre grad försöker ingripa i medlemsländernas angelägenheter med klimat- och energipolitiken som förevändning. En sådan politiksektor är i synnerhet jord- och skogsbrukspolitiken (inkl. torv). Det kan vi sannfinländare inte acceptera. Samtidigt bör man också komma ihåg

Utlåtande JsUU 24/2020 rd
Avvikande mening 1

att detta åtgärdspaket också innehåller en plan för höjning av EU:s mål för 2030 samt EU:s klimatlag, där det kommer att skrivas in ett mål om klimatneutralitet för 2050. De lagstiftningsförslag som gäller höjningen av utsläppsminskningmålet för 2030 lämnas sommaren 2021 av kommissionen.

Slutligen vill vi påminna om att de viktigaste genomförda åtgärderna i den klimatpolitiska planen på medellång sikt är distributionsskyldigheten för biodrivmedel som används i trafiken och distributionsskyldigheten för biobrännolja som blandas med lätt brännolja. Sannfinländarna anser att detta krav på distributionsskyldighet i betydande grad ökar kostnaderna för mobilitet och annat för vårt bilburna folk. På samma sätt ökar det företagens och industrins kostnader avsevärt.

Avvikande mening

Vi föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan och att miljöutskottet utöver det föreslagna ställningstagandet föreslår att följande ställningstagande godkänns:

Riksdagen förutsätter att regeringen med anledning av berättelsen vidtar åtgärder genom vilka den upphör med överdrivet strikta klimatpolitiska åtgärder och fattar beslut utifrån sådana utgångspunkter som betonar sysselsättningsåtgärder i stället för en överdrivet strikt klimatpolitik.

Helsingfors 26.11.2020

Ritva Elomaa saf
Mikko Lundén saf
Ari Koponen saf

Utlåtande JsUU 24/2020 rd

Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Enligt 14 § i klimatlagen ska statsrådet årligen lämna riksdagen en klimatårsberättelse med uppgifter om utsläppsutvecklingen och om hur de mål för minskning av utsläpp som ingår i den klimatpolitiska planen på medellång sikt förverkligats. Dessutom innehåller berättelsen en redogörelse för de politiska åtgärderna samt en bedömning av läget när det gäller genomförandet av anpassningsplanen.

Kristdemokraternas utskottsgrupp håller i huvudsak med om det som sägs i yttrandet, dock med betoning på följande punkter.

I utlåtandet bör det betonas att fokus inom miljöpolitiken bör ligga på mål och syften. När det gäller metoderna finns det skäl att lämna ett visst handlingsutrymme redan för att tekniken utvecklas mycket snabbt på många områden. Självförsörjningsgraden och försörjningsberedskapen får inte heller glömmas bort.

Finländsk närmät är en ekologärning. Vid offentlig upphandling bör man med hjälp av upphandlingskriterierna också på hälsogrunder främja en ökning av andelen växtföda samt en ökning av andelen ekologisk och närproducerad mat.

EU:s miljöstöd till jordbruket bör kunna kanaliseras på ett förnuftigt sätt med tanke på både natur- och klimatskyddet. Man måste fästa vikt vid de klimat- och miljökonsekvenser som importerad mat har. Märkningarna av produkternas koldioxidavtryck bör utvecklas på EU-nivå.

I utlåtandet konstateras det att summan av utsläppen och sänkan inom markanvändningssektorn är Finlands nettokolsänka, vars maximering är ett viktigt mål i Finlands strävan efter koldioxidneutralitet. Bland annat genom att utveckla odlingsmetoderna kan mer kol bindas i marken än för närvarande. Storleken på markens kolsänka är dock mycket dålig känd.

Utskottet konstaterar att det är viktigt att stärka sänkorna inom markanvändningssektorn och, vid sidan av utsläppsminskningarna, exempelvis öka virkestillväxten i skogarna. Man kan dock inte räkna med att markanvändningssektorn fungerar som kolsänka "härifrån till evigheten". Skogsskador kan uppstå, vilket har skett exempelvis i Tyskland, Kanada och Ryssland. Tillväxten av skogarnas trädbestånd kan också avta på grund av ett flertal faktorer, till exempel när torvmarker återställs till naturtillstånd. Det är också svårt att kontrollera vad trä används till (träbyggande, cellulosa, papper, förbränning osv.) och hur länge kol förblir bundet.

Tekniken utvecklas i rask takt inom många branscher. Finland är en teknisk föregångare till exempel när det gäller biobaserade flytande bränslen och geotermisk energi. Dessutom bedrivs också i Finland forskning inom bland annat solcellsteknik och bränslecellsteknik, effektivare insamling och utnyttjande av biogas i trafiken, effektivare bindning av kol till jordbruksmark (kolodling), energieffektiv bioprocessproduktion av mat och så vidare. Också avskiljning av koldioxid

Utlåtande JsUU 24/2020 rd
Avvikande mening 2

från atmosfären undersöks runt om i världen, kärnkraftstekniken utvecklas mot mindre, serietillverkade reaktorer och forskningen om fusionsenergi fortsätter.

Utvecklingen av energitekniken kan på längre sikt förväntas ha betydande direkta eller indirekta konsekvenser också för markanvändningssektorn, till exempel efterfrågan på flis, torv och andra biodrivmedel. Forskningen och produktutvecklingen inom bioekonomi och energiteknik är av vikt också med tanke på uppnåendet av Finlands klimatmål.

Avvikande mening

Jag föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.11.2020

Peter Östman kd